

ענף הרפת בבית-הספר החקלאי

כל שעוקב אחרי הנעשה ברפתי בתי-הספר החקלאיים בשנים האחרונות — יכול לראות התקדמות והתפתחות ניכרת. מספר הפרות גדל, תנובת החלב רבתה, וכמעט כל בתי-הספר הצטרפו לביקורת החלב הרשמית של התאחדות

סיכומים שנתיים של ביקורת החלב ברפתי בתי-הספר החקלאיים

(מסיכומי התאחדות מגדלי הבקר בישראל)

ה ש נ ה	מספר הפרות	תנובת חלב שנתית ממוצעת לפרה, ק"ג	תכולת שומן ממוצעת, %	להשוואה—תנובת החלב הארצית בביקורת, ק"ג	הפער בין התנובות—פחות בבתה"ס, ק"ג
תשכ"ט	457	5,066	3.50	6,271	1,205
תש"ל	526	5,132	3.47	6,431	1,299
תשל"א	691	5,464	3.45	6,563	1,099

2. מטרתה השנייה של הרפת — להקנות לחניכים את המקצוע גידול בקר. תלמיד שהתמחה בנושא זה חייב להיות בקיא ומיומן בכל העבודות הרבות והמגוונות שברפת. החל מן העזרה בהמ" לטה והטיפול בוולד הרך, המשך בגידול בני הבקר, הטיפול בפרה ובחליבה, בהזנה ובפיטום ולבסוף הכרת המחלות השכיחות. התלמיד חייב להכיר את שיטות הבנייה, המימשק, הציוד הטכני לחליבה ולקירור החלב, להזנה והאבסה המקובל לים ברפת מודרנית. הוא חייב להתמצא בניהול הרישום ובבעיות הכלכליות, להיות בעל ידע תיאורתי מעודכן ונרחב בכל הנושאים הנ"ל. כל זאת, כדי שבבוא העת הוא יוכל להיות עובד עצמאי ואחראי, אשר ימצא את פרנסתו בענף חקלאי מרכזי זה.

את המטרה הראשונה ניתן להשיג גם ברפת קטנה, במבנים שעבר זמנם ובשיטות עבודה וב- ציוד אשר אינם מעודכנים.

את המטרה השנייה — הכשרת הבוקרים של המחזר לא ניתן להשיג ברפת המנוהלת ועובדת בשיטות של תמול שלשום.

ההתפתחות הבולטת מנתונים אלה היא חיובית ורצויה, אולם בהשוואה להתפתחות שחלה בענף הבקר בישראל נראה, שרפתי בתי-הספר מבחינת תנובת החלב, נמצאות עדיין בפיגור, והפער שהצטמצם אמנם בשנה האחרונה — הוא עדיין גדול, ועוד רבות האפשרויות לקידום בעתיד.

המטרות שלשמן הוקמו רפתיים בבתי-ספר חקלאיים

1. הרפת — הוא ענף רב גווני, שתלמידים בעלי נטיות רבות ושונות יכולים למצוא בו עניין. יש בו אפשרות לטיפול והתקשרות לבעלי-חיים, יש בו מערכות טכניות מתוחכמות, הוא קשור בענף המספוא ומחייב לימוד נהיגה בטרק-טור, אפשר למצוא עניין בבעיות הכלכליות משקיות, או בבעיות בריאותיות-וטרינריות. תוצרתו מהווה בסיס לתעשיית החלב, החמאה והגבינות, ובכלל — זהו ענף מרכזי, שסביבו סובב המשק החקלאי כולו.

מטרתו הראשונה של הענף היא — להיות מוקד משיכה ומרכז התלכדות והתעניינות של תלמידים.

התנאים הדרושים להכשרת הבוקרים של מחר

של המוסדות המשווקים. בית-הספר — בהיותו מוסד מחנך — חייב לשמש דוגמה ומופת בשטח חינוכי זה. עד עתה אין המצב מניח את הדעת.

6. החישוב הכלכלי — מוסכם, שענף הנושא הפסדים אינו יכול להיות דוגמה חינוכית, והרפת חייבת להוכיח את עצמה מן הבחינה הכלכלית. הסיכום הכלכלי, חייב להיעשות ע"י מומחים לדבר, ובסיכומים צריך לשתף גם את תלמידי הכיתות הגבוהות.

7. ניסויים ותצפיות שדה — ברפתים קיבוציות רבות וגם במושבות נערכות מדי שנה תצפיות צנועות, שמתפקידן לבדוק בתנאי שדה טכניקות הזנה חדשות, ותוצאותיהן, במידה והן חשובות, מועברות לידיעת ציבור הבוקרים כולו. לא מדובר כאן בניסויים שסיכון כלכלי גדול בצידם, ואין כל סיבה שרפת בית-הספר לא תשמש מקום לעריכת שורה ארוכה של תצפיות מסוג זה. מובן-טחני, שנוכל לזכות במלוא שיתוף הפעולה מצד מוסדות המחקר וההדרכה, לתועלתם של כל ה-צדדים.

תצפיות מסוג זה יכולות לשמש גם כנושא ל"עבודת-גמר" של התלמידים. בשנים האחרונות כמעט שלא נעשו עבודות-גמר בנושא הבקר, וחבל.

8. ההדרכה המקצועית — מן המדריכים המקצועיים, הנושאים בעול הענף וקידומו, נדרשים ידע ומיומנות בשני שטחי עבודה חשובים ושווים נים אחד מן השני. הם חייבים להיות בעלי מקצוע מעולים בגידול בקר, ויחד עם זאת הם חייבים להיות מדריכים — בעלי גישה חינוכית מעולה — לחניכים ולתלמידים, שלהם הם מקנים את המקצוע. יש לחשוב על דרכים לקידום מקצועי וחיינוכי של ציבור המדריכים ולתת בידיו את כל האמצעים הדרושים לביצוע משימתם הקשה.

9. הוראת המקצוע — תכנית הלימודים בנושא גידול-בקר נקבעה באופן כללי, לפי מטען הידע עות הנדרש מן התלמידים בבחינות-הגמר. אולם, אין פירוט מספיק לגבי סדר הגשת החומר הלימודי ולגבי הרמה הנדרשת. לא בכל בתי-הספר יש קשר בין הנושאים הנלמדים בכיתה לבין

1. היקף מינימלי — מגמת ההתפתחות של רפתים בעולם כולו וגם בארץ היא — הקטנת מספר יחידות הרפת תוך הגדלה ניכרת במספר הפרות שבכל יחידה. בארץ מצויות כבר רפתים רבות של 20 עד 25 פרות במושבים. בארצות אחרות יש יחידות משפחתיות של 40—50 פרות ויותר. אם רוצים ללמוד כהלכה את כל תהליכי העבודה והמחזוריות של הפרות, חייבת הרפת בבית-הספר החקלאי להיות בהיקף מינימלי של 40 עד 50 פרות ויותר.

2. מיבנים — בעבר הרחוק בנו בכל הארץ דגם אחד של שיכון לפרות. בשנים האחרונות הוכנסו שיטות בנייה חדשות וכל אזור יישם והתאים לעצמו את השיטה המתאימה, מבחינת התנאים החקלאיים והאקלימיים. בית-הספר החקלאי חייב להקים מבנים מתאימים לתנאי הסביבה והאקלים כדי ללמד את תהליכי העבודה, כפי שהם מקובלים ברפתי האזור.

3. ציוד — התלמיד חייב לדעת לחלוב ולטפל בציוד החליבה המקובל ברפת המתקדמת היום, ובכל רפת בארץ מחר. במת חליבה או מכון חליבה עם הציוד המקובל היום בארץ, הם הכרחיים. גם ציוד העזר, כגון: ציוד לקירור החלב, מיכון המספוא וכדומה — צריכים להיות מעודכנים.

4. הרמה המקצועית — תנובת-החלב, אולי אי-אפשר לדרוש שבבית-ספר חקלאי, בו תלמידי דים רבים לומדים לחלוב והפרות, מכירות אי-שית" את כל התלמידים, תהיה תנובת חלב מרקיעת שחקים. אולם גם בקיבוצים רבים גדולה התחלופה בחולבים, ויחד עם זאת תנובת החלב גבוהה. רמת התנובה — יותר משהיא משמשת ביטוי להצלחה כלכלית — היא מבטאת את רמת המימשק, הגיהול והאחזקה של הרפת. יש לשאוף לכך, שתנובת החלב תגיע לפחות לרמת התנובה הארצית הממוצעת שבביקורת.

5. תברואה ונקיון — ענף הרפת מייצר מוצר המשמש להזנת תינוקות ומבוגרים. המוצר חייב להיות נקי ולעמוד בסטנדרטים הקפדניים ביותר

סיכום

המציאות ברפת, ולא בכל מקום מתמצאים המורים במידה מספיקה בבעיות האקטואליות של הענף המתפתח. יש להתור לגיבוש יותר מפורט ויותר מחייב של תכנית הלימודים. יש להתור וליוזם גם הרצאת חומר מקצועי בדפוס, מכיון שהספרים המקצועיים המעטים המצויים בשפה העברית התיישנו ברובם. נדמה לי שכדאי לשלב בין כוחות ההוראה מירב אנשים העוסקים בנושא הבקר בעבודתם היומיומית (רופאים וטרינאריים, מדריכי שה"מ ועוד).

את רפתי בתי-הספר יש לסווג לשני סוגים עיקריים, שונים בהגדרת מטרותיהם: (1) הרפת החינוכית הרגילה, ללא דרישות מקצועיות גדולות; (2) הרפת המקצועית להתמחות. הרפת להתמחות חייבת להיות בהיקף גדול, במבנים מודרניים, מצוידת בציוד חדיש וברמה מקצועית גבוהה מבחינת התנובה, התברואה וההישגים הכלכליים. היא צריכה להיות מאוישת בצוות הוראה והדרכה מעולה. היא חייבת להיות בית-אולפנא לחינוך החקלאים המתקדמים של העתיד ושותפה לקידומו של ענף הבקר.

אלי סמסון

משרד החקלאות — שה"מ המחלקה לבקר

הרפת הכי גדולה בצפון אירופה

בנאסגארד, גורדפלטסטר גבנית כעת רפת בשביל עדר חולבות הכי גדול בצפון אירופה, שימנה 450 פרות. (אלה הם עוד המושגים באירופה המערבית, המלבה"ד). ברפת זו יעמדו לרשות כל פרה ופרה תאי רביצה נפרדים. ניקוי הרפת יהיה אוטומטי וכן תהיה חלוקת מזון אוטומטית. החליבה תבוצע על במה מסתובבת, שיהיה בה מקום ל-18 חולבות בבת אחת. לפני התחלת כל חליבה תקבלנה הפרות מקלחת ובגמר החליבה תקבלנה המכונות 3 רחיצות וחיטוי.

לפי חישובים כלכליים של זמננו יכפיל המשק את מחזורו החיובי בהתפתחותו המתוכננת העתידה ותאפשר הנהגת שבוע עבודה בן 5 ימים.

הועתק מ-"Der Tierzuechter", ינואר 1972

שמן מצוי במשקך

מה היית אומר על אפשרות להפוך זבל פרות לשמן גלמי? — זה נשמע רעיון טוב. ואמנם, מדעני לשכת המכרות של ארה"ב טוענים, שאפשר לעשות זאת. לדבריהם אפשר משתי טונות זבל להפיק טונה אחת שמן גלמי והטונה האחרת — מים. המדענים חישבו ומצאו, שאפשר ליצור כ-2.5 ביליון חביות שמן גלמי מדי שנה מזבל מפסולת אורגנית אחרת. זוהי מחצית הכמות של שמן הנצרכת ע"י האומה בארה"ב.

מודעה

המנויים המעוניינים לכרוך 10 החוברות — 111—120 של "משק הבקר והחלב", ישלחו נא את החוברות במשך חודש יוני, למזכירות ההתאחדות, רח' ארלוזורוב 25, תל-אביב.